

UDC 94(477):327.83

UKRAINIAN COMMUNITY IN TURKEY: FROM THE NATIONAL COMMUNITY TO THE DIASPORA

O. Sukhobokova

PhD (History), Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
60, Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine
olgasuhkobokova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4140-3231

Despite the constant interest of historians in Ukrainian-Turkish relations in the past and at the present stage, the issue of formation and activity of the Ukrainian diaspora in this country has not yet been the subject of a separate study. At the same time, the topic is quite relevant both in terms of the development of bilateral relations between Ukraine and Turkey, in particular cultural diplomacy, and in the context of diaspora studies.

The modern Ukrainian community in Turkey consists mainly of immigrants from already independent Ukraine, currently more than 30–35 thousand people from Ukraine live in Turkey. It is one of the largest Ukrainian national minorities in the East, as well as one of the best organized.

The purpose of this investigation is to analyze the process of consolidation of Ukrainians in Turkey and the transformation of the Ukrainian ethnic community into the Ukrainian diaspora as an organized community, which has created an extensive network of cells and a central coordinating body, has common tasks, ensures the cultural continuity of generations, interacts with the historical homeland, represents it before the society and the authorities of the country of residence.

Materials of the Ukrainian and Turkish mass media, Internet sources, in particular sites and Facebook pages of the Ukrainian organizations in Turkey, embassies of Ukraine in the Republic of Turkey are involved in consideration. During the preparation of the article, special interviews were conducted with three heads of Ukrainian organizations in Turkey – the head of one of the first and largest Ukrainian branches in this country “Ukrainian Family” Vita Mikhalova (Antalya), leader of one of the young communities “Black Sea Association of Ukrainians” in Samsun Lyudmila Shymko, as well as the founder of the “Ukrainian Cultural and Artistic Association” Olesya Merdzhan. These interviews allowed to demonstrate by specific examples the peculiarities of creation and activities of Ukrainian cultural and public organizations in Turkey.

As a result of this study, the following are determined: the main stages and circumstances of the formation of the Ukrainian diaspora in Turkey, the specifics of its activities, cooperation of Ukrainian cells with each other, cooperation with the Embassy of Ukraine and Ukraine. The author concludes that, given the peculiarities of the Ukrainian community in Turkey, the main role in its unification was played by the desire to preserve and pass on to their children the Ukrainian language, culture, traditions, to acquaint them with Turkish society. The events in the homeland connected with the Revolution of Dignity and the Russian armed aggression against it became a certain catalyst for the institutionalization of the Ukrainian diaspora and the intensification of its public activities in support of Ukraine. The full assistance of the Embassy of Ukraine in the consolidation of the Ukrainian community and organizational development also plays an important role. Given the direction and set of activities of Ukrainian organizations in Turkey, we can talk about the Ukrainian diaspora as a Ukrainian cultural lobby in this country, one of the most important tools of cultural diplomacy to promote Ukraine, shape its positive image and strengthen bilateral Ukrainian-Turkish relations.

Keywords: cultural diplomacy, Turkey, Ukraine, Ukrainian diaspora, Ukrainians in Turkey

© 2021 O. Sukhobokova; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

УКРАЇНЬСКА ГРОМАДА В ТУРЕЧЧИНІ: ВІД НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ ДО ДІАСПОРИ

О. О. Сухобокова

Українська діаспора в країнах Сходу назагал поки що залишається малодослідженою. На відміну від української діаспори на Заході, яка має понад сторічну історію активної громадської та культурницької діяльності, розбудувала розгалужену мережу національних релігійних, освітньо-наукових, культурно-мистецьких організацій та установ, українці на Сході почали об'єднуватися лише в останні десятиліття. Наразі найбільш активною та згуртованою є українська громада в Туреччині, яка створила осередки по всій країні та низку громадських і культурних організацій, координує свою діяльність, взаємодіє з органами місцевої влади та турецьким суспільством, Посольством України в Туреччині та Україною. Це дає змогу говорити про українську етнічну спільноту в Туреччині як про діаспору, тобто частину українського етносу, яка внаслідок обставин опинилася за межами етнічного ядра, в іноетнічному середовищі, але зберегла свою етнічну самобутність, культуру, набула певної організаційної структури, підтримує духовний зв'язок з історичною батьківщиною, що дає їй можливість стримувати групову асиміляцію та забезпечувати розвиток своєї спільноти, етнокультурну спадкоємність поколінь [Свтух 2019].

Передумови формування української діаспори в Туреччині пов'язані з низкою чинників, зокрема численністю української спільноти та сприятливими умовами для розвитку її діяльності (передусім толерантним ставленням турецького суспільства та влади). Також українці мають досить давню історію проживання в цій країні, адже з'явилися тут задовго до появи на політичній мапі світу Турецької Республіки, за часів, коли по обидва боки Босфору від Європи до Аравійського півострова та Північної Африки простягалася одна з наймогутніших імперій світу – Османська імперія. Йдеться про тисячі бранців та бранок з українських земель, серед яких були й перші найвідоміші українки в Туреччині – легендарна султана Роксолана, дружина наймогутнішого правителя Османській імперії Сулеймана Пишного, та одна з її наступниць Турхан Гатідже, які народили султанів Селіма II, Мегмеда IV, додавши династії Османів української крові. Втім, сучасну українську діаспору з ними пов'язує хіба що її “жіноче обличчя” – переважну більшість вихідців з України в Туреччині сьогодні становлять жінки, імміграція яких була зумовлена укладенням шлюбу з громадянами Туреччини¹.

Серед перших “політичних” українських емігрантів в Османській імперії можемо згадати відносно невеликі групи козаків, що виїхали туди внаслідок поразки Івана Мазепи під Полтавою 1709 р. Після ліквідації Запорозької Січі за Катерини II в 1775 р. частина козаків заснувала в гирлі р. Дунаю (нині територія Румунії) Задунайську Січ, яка проіснувала до 1828 р. Тут наприкінці XVIII – на початку XIX ст. мешкало 15–20 тисяч осіб, об'єднаних у три слободи [Бачинська 2005]. Наступна велика група українських політичних іммігрантів опинилася на території сучасної Туреччини після поразки Української революції 1917–1921 років. Це були переважно військовики УНР з родинами та вояки російських білогвардійських армій Врангеля і Денікіна, загалом понад 22 тисячі осіб [Піскун 2004]. Більшість із них згодом переїхали до інших країн, але за час перебування в Туреччині заснували свої громадські осередки та церкви. Зокрема, з 1921-го по 1935 р. у Стамбулі діяло представництво екзильного уряду УНР, яке під проводом Василя Мурського (1929–1935) налагодило діалог із Вселенським Патріархом про надання автокефалії Українській православній церкві².

Сучасна українська діаспора в Турецькій Республіці почала складатися вже після здобуття Україною незалежності, у 1990-х роках, і нині є однією з найчисленніших

у країнах Сходу. Українці також є однією з найбільших іммігрантських груп у Туреччині. Зокрема, вони – треті в країні за кількістю отриманих посвідок на проживання за сімейними обставинами (здебільшого йдеться про укладання шлюбу) та п'яті за кількістю дозволів на роботу [Українська громада... 2012]. За даними Головного управління міграційної служби Турецької Республіки, станом на липень 2020 р. посвідку на проживання там мали 16 416 українців. Із врахуванням українців, які вже отримали турецьке громадянство³, українська громада Туреччини налічує щонайменше 35 тисяч осіб⁴ [Українська громада... 2012], і, як зазначалося вище, це переважно жінки.

Наразі складно встановити точну кількість іммігрантів з України в різних містах Туреччини, але простежити основні тенденції в їхньому розселенні дає змогу інформація про отримані ними посвідки на проживання. Зокрема, понад 70 % українців мешкає у трьох найбільших турецьких містах – Стамбулі (на 2020 р. – 5228 осіб, або 32 %), Анталії (4792 особи, 29 %) та Анкарі (1446 осіб, 9 %). Решта, майже п'ять тисяч українців, мешкають у Бурсі, Ізмірі, Муглі, дець до тисячі українців у кожному, і ще в низці міст із меншими українськими громадами⁵.

Компактність проживання та гендерний чинник (на сучасному етапі в іноетнічному середовищі саме українки швидше об'єднуються та створюють національні культурні товариства, суботні школи тощо), за відсутності стримувальних факторів, і зумовили активну організаційну діяльність української громади. На сьогодні в Туреччині зареєстровано 16 громадських організацій української діаспори в Анкарі, Анталії, Адані, Аланії, Бурсі, Бодрумі, Ізмірі, Мармарисі, Кушадаси, Стамбулі, Самсуні⁶.

Однією з особливостей української діаспори в Туреччині, яка притаманна сучасній українській діаспорі в країнах Сходу загалом, є те, що для неї не характерне виникнення і розгортання громадського та культурного життя навколо церкви, на відміну від західної української діаспори. На Заході, як правило, церква була (й залишається) осередком консолідації громади, створення суботніх шкіл, музичних і танцювальних ансамблів, громадських організацій, проведення різних заходів. Зважаючи на те, що переважну більшість української спільноти в Туреччині становлять жінки, які іммігрували у зв'язку із заміжжям та інтегрувалися в нове культурно-релігійне середовище (хоча не всі змінюють релігію і мають можливість відвідувати православні храми), важливу роль в об'єднанні відіграє особиста мотивація. Здебільшого це прагнення підтримати зв'язок із співвітчизниками, мати середовище, де можна розмовляти українською, навчати своїх дітей рідної мови та культури. Це підтверджують і представниці української діаспори в Туреччині, опитані авторкою цієї розвідки. Зокрема, голова ГО “Українська родина” в Анталії Віта Михайлова наголосила, що “об'єднання співвітчизників передусім має характер підтримки однодумців та зазвичай обумовлене культурними і мовними чинниками. Насамперед це ментальний зв'язок, психологічна і юридична допомога, освіта”⁷.

Тривалий час гуртування українців у Туреччині відбувалося на місцевому рівні, і то лише в кількох містах. Ще 12–15 років тому говорити про українську етнічну спільноту в Туреччині як організовану громаду чи діаспору не випадало, хоча вже були окремі успішні ініціативи щодо популяризації української культури. Найкращим прикладом є те, що з допомогою Посольства України в Туреччині та навчальних закладів в Україні вдалося добитися викладання української мови в Університеті Газі в Анкарі, найбільшому за кількістю факультетів та студентів університеті Туреччини⁸. І хоча українська мова була включена до навчальної програми як факультативний предмет кафедри російської мови та літератури, сам факт її появи в одному з провідних турецьких університетів має велике значення.

Однією з важливих ознак діаспори як певної організаційної структури є її інституалізація – перехід місцевих осередків від неформальних (часом ситуативних) об'єднань у статус офіційних організацій, взаємодія між ними і створення координаційної центральної інституції для розвитку співпраці регіональних та місцевих організацій різного спрямування, а також репрезентації всієї діаспори “назовні” – перед суспільством і владою країни проживання, у міжнародних діаспорних об'єднаннях, для взаємодії з історичною батьківщиною. Розбудова такої структури української громади в Туреччині розпочалася у 2008 році і триває досі. Зокрема, у червні 2008 р. було зареєстровано першу українську організацію в країні – “Українське культурне товариство” в Стамбулі, метою якого є розвиток українсько-турецьких відносин у культурній та освітній сферах, популяризація України та патріотичне виховання дітей⁹. Другою у 2009 р. зареєстрована громадська організація “Українська родина” в Анталії (про неї йтиметься далі).

Потужним каталізатором самоорганізації та активізації громадської діяльності закордонного українства стали події в Україні кінця 2013–2014 рр.: Євромайдан, Революція Гідності, початок російської агресії проти України, окупація Криму та воєнні дії на Донбасі. Українцям у країнах Західної Європи та Америки, Австралії, де давно сформована (“стара”) діаспора, вони надали новий імпульс діяльності, зокрема в інформаційно-політичній підтримці України та волонтерській допомозі українським воякам і постраждалим від бойових дій. А для українців у багатьох східних країнах події 2013–2014 рр. в Україні стали певним переломним моментом, поштовхом до об'єднання, інституалізації і, зрештою, перетворення з національної спільноти на діаспору. Тож у низці країн Сходу постала “молода” українська діаспора, народжена під впливом Революції Гідності та сучасної російсько-української війни.

У Туреччині, як і, приміром, в ОАЕ чи Єгипті, до 2014 року українці часто спілкувалися з росіянами та білорусами, перебували в російськомовному інформаційно-культурному просторі, що об'єднує вихідців з пострадянських країн. Однак агресія РФ проти України на початку 2014 року спричинила дистанціювання української громади від російської, прискорення кристалізації її національної самоідентифікації на особистому та груповому рівні і, як наслідок, потребу її маніфестації, чіткого окреслення позиції щодо РФ та її представників, створення власних організацій, інформаційних ресурсів, перехід на українську мову. Досить виразно ці процеси змалювала очільниця “Української спілки” в Анкарі Юлія Білецька: “Люди почали не просто ображатися, коли їх називали чи плутали з росіянами, а вирішили й самі щось зробити для України. Наприклад, віддати дітей у суботню школу – щоб знали українську мову. Бо українець – це не той, хто народився українцем, а той, чії діти будуть українцями. Довелося мені зустріти й кількох людей, які в Україні були російськомовними, а українську вивчили вже в Туреччині, бо саме тут це набуло для них символічної ваги”¹⁰.

На цьому етапі становлення української діаспори в Туреччині вагому роль відіграли (і продовжують відігравати) українські дипломати. Як і в більшості східних країн, тут вони виконують функцію організатора та координатора “українського життя” на центральному рівні. У Туреччині діють три українські дипломатичні установи – Посольство України в Анкарі, Генеральне консульство України в Стамбулі, Консульство України в Анталії. Їхня плідна співпраця з українською громадою почала налагоджуватися за восьмирічної каденції попереднього українського посла Сергія Корсунського (2008–2016), що припала на початок російської агресії проти України та активний розвиток українсько-турецького партнерства в різних сферах. А зі вступом на цю посаду Андрія Сибіги (з 2016 р.), в особі якого діаспора вбачає щирого друга та надійну і потужну підтримку, взаємодія української громади

з Посольством суттєво інтенсифікувалася і набула чітких інституційних форм. Зокрема, за допомогою Посольства України 8 квітня 2017 р. було проведено перший з'їзд українців Туреччини і створено Координаційну раду українських громад при Посольстві, до якої увійшли голови українських і кримськотатарських громадських організацій. Це – своєрідний майданчик для взаємодії всіх українських громад Туреччини між собою та з Україною, а також інструмент координації їхньої роботи в найважливіших напрямках: інформаційному (популяризація України, привернення уваги до російської агресії проти неї), культурно-освітньому (розвиток українського шкільництва в Туреччині), організаційному (допомога в юридичному оформленні українських громад у різних містах Туреччини) і надання допомоги постраждалим у результаті російської агресії на Сході України та окупації Криму [Створення Координаційної ради... 2017]. Заснуванням центральної координаційної організації українці Туреччини підтвердили свій статус діаспори, можуть через неї представляти спільну позицію як у країні проживання, так і у відносинах з Україною та на рівні світового українства.

Поряд зі створенням Координаційної ради українських громад прискорилося інституціалізація українських осередків у Туреччині і на місцевому рівні. Лише протягом 2017 року було офіційно зареєстровано вісім нових українських організацій.

Показовою є історія становлення Української спілки в Анкарі за підтримки Посольства України. У 2014 р. в його приміщенні організувався неформальний Український клуб, який у 2016 р. почав процес офіційного оформлення, що збіглося з приїздом нового посла України Андрія Сибіги, який посприяв його завершенню. Зокрема у березні 2017 року було зареєстровано Українську спілку в Анкарі на чолі з Юлією Білецькою та відкрито при ній українську школу (2018 р.). Оскільки на той час Спілка не мала власного приміщення, заняття проводили в будівлі Посольства. З часом завдяки зусиллям посла Андрія Сибіги приміщення надала турецька компанія “Онур”, яка реалізує в Україні великі проекти (тут важливо зауважити, що турки, які працюють в Україні та обізнані з її культурою, охоче надають спонсорську підтримку українській громаді в Туреччині)¹¹.

Згідно зі статутом, метою спілки є збереження та плекання української мови і культури, національної ідентичності, виховання патріотичної свідомості, а також допомога в адаптації українців у Туреччині та розвиток дружніх українсько-турецьких відносин¹². Для цього Спілка, що є однією з найчисельніших українських організацій в Туреччині, розгорнула активну роботу. Зокрема, створила хор української пісні “Роксолана” та український танцювальний ансамбль “Квіти України”, які популяризують українську культуру¹³. Потужним є й освітній складник діяльності “Української спілки”. Її суботня школа навчає дітей віком від 2 до 15 років таких предметів, як українська мова та література, культура, традиції, історія України, театральне й образотворче мистецтво, народні танці та спів, айкідо. При ній діють курси турецької та англійської мов, а також клуби малювання та вивчення української мови як іноземної. На базі “Української спілки” в Анкарі було створено й першу в Туреччині українську бібліотеку¹⁴.

Восени 2017 року в м. Самсуні постала “Чорноморська асоціація українців” – єдиний український осередок у Чорноморському регіоні Туреччини. Ідея її створення виникла під час проведення в Самсуні Дефлімпійських ігор влітку 2017 року, які спонукали місцевих українців об'єднатися для підтримки спортсменів-земляків. Сьогодні “Чорноморська асоціація”, очолювана полтавкою Людмилою Шимко, є однією з найпізнаваніших у медіапросторі українських організацій у Туреччині, що плекає українську культуру та популяризує її у своєму регіоні. На базі асоціації діє суботня школа для дітей, із 2019 р. – також курси української мови як іноземної, метою яких є не лише вивчення української мови, а й ознайомлення з українською

культурою, традиціями, історією¹⁵. Як зауважує Л. Шимко, велику роль у підтримці та реалізації завдань “Чорноморської асоціації українців” відіграє Посольство України та місцева влада Самсуна. Зокрема, за сприяння мерії й особисто мера асоціація організовувала дитячі літні табори для дітей захисників України та діаспори з інших регіонів Туреччини, розвиває українсько-турецькі культурні зв’язки, проводить масштабні культурні та спортивні акції та залучає турків до вивчення української мови¹⁶.

На прикладі “Чорноморської асоціації українців” добре простежується ще одна характерна ознака української діаспори в Туреччині – провідна роль голови громади в її інституалізації та спрямуванні і реалізації завдань. У цьому разі лівова частка роботи лежить на плечах Людмили Шимко, її особисті риси (ініціативність, наполегливість, комунікабельність) визначають успіх у діяльності асоціації. Ці висновки можна екстраполювати і на інші українські осередки, наприклад, на “Організацію українців в Егейському регіоні”, створену в червні 2020 року в Бодрумі на чолі з Діаною Осипенко – представницею Туреччини на всесвітньому конкурсі краси “Miss Grand International” у Лас-Вегасі¹⁷.

Також запорукою появи нових українських об’єднань є, як вже зазначалося, активна підтримка з боку Посольства України в Туреччині. Так, зокрема, зорганізувалися “Спілка української культури і солідарності” в м. Даламані (провінція Мугла) в червні 2017 року¹⁸ та остання зареєстрована на сьогодні організація українців у Туреччині “Українці Бодрума” (7 серпня 2020 р.)¹⁹.

Аналіз діяльності українських організацій у Турецькій Республіці дає підстави стверджувати, що найпотужнішими кількісно і за напрямками та результатами роботи є українські осередки в Анкарі (навколо розглянутої вище “Української спілки”) та Анталії (ГО “Українська родина”). Власне, “Українська родина” в Анталії, де проживає близько 12 тисяч українців, є яскравим прикладом самоорганізації українців та різнопланової діяльності українського осередку в Туреччині. Це – одна з двох найстаріших українських організацій у країні (зареєстрована у 2009 р.) і перша в її південному регіоні²⁰.

Певне уявлення про розмах роботи “Української родини” на чолі з її засновницею та головою Вітою Михайловою дає той факт, що в п’ятиповерховій будівлі організації працюють українська суботня школа, музичний, художній, хореографічний гуртки, клуби вивчення іноземних мов (турецька мова для дорослих, англійська для дітей і дорослих), юридична консультація, бібліотека, а також регулярно проводяться зустрічі з експертами та літературні вечори. У суботній школі “Українська родина” (діє з 2017 року) навчаються діти 4–14 років за поєднаними програмами “Міжнародної української школи” та “Нової української школи” з елементами програми “Пласту” та фінської освіти. Для дітей від 2,5 до 10 років також працюють дитяча музично-ритмічна студія “До-мі-соль-Ка” та художня студія “Чарівний олівець”. Особливе місце серед освітніх ініціатив “Української родини” займає таборовий проєкт “Творча майстерня” з елементами “Пласту” для дітей учасників АТО/ООС з України та закордонних українців Туреччини²¹.

Саме завдяки Віті Михайлової та “Українській родині” в Турецькій Республіці з’явився перший пам’ятник Тарасові Шевченку, що стало знаковою подією в історії української діаспори в цій країні. Барельєф (автор – турецький скульптор Саліх Акбулут) було урочисто відкрито в липні 2020 р. в Українському культурному парку в Анталії (теж створеному зусиллями ГО “Українська родина” в 2019 р.) за участі міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, посла України в Турецькій Республіці Андрія Сибіги та Уміта Уйсала, мера району Муратпаші, де розташований парк²².

Водночас “Українська родина” може бути прикладом успішної інтеграції регіональної української організації в Туреччині у світове українство. Тривалий час вона

була асоційованим членом Світового конгресу українців, а з 2020 року є його повноправним членом, а також Світової федерації українських жіночих організацій. ГО на чолі з Вітоєю Михайловою активно співпрацює і з організаціями та лідерами української діаспори в країнах Східної та Південної Азії, Океанії та Африки²³.

Крім “Української родини”, в Анталії також діють “Українське культурно-мистецьке об’єднання” та “Середземноморське об’єднання українців”. Перше, очолюване Олесею Мерджан, заслуговує на окрему увагу, позаяк, на відміну від більшості українських громад, фокусується саме на культурно-мистецькій діяльності. Власне, його історія почалася із заснованої О. Мерджан у 2009 р. музичної школи “Мажор” для турецьких дітей. Згодом, у 2017 році, разом зі створенням хору “Берегиня” було юридично оформлено “Українське культурно-мистецьке об’єднання”, “серцем” якого і є хор. “Берегиня” та українська дитяча музична школа часто створюють спільні проекти, співпрацюють з турецькими співаками (в їхньому репертуарі є чимало турецьких народних та популярних пісень), беруть участь у різноманітних культурних заходах для популяризації української культури, ставлять вистави за відомими творами українських письменників, у яких відображено українську культуру та побут (на кшталт спектаклю “Вечори на хуторі біля Диканьки” М. Гоголя чи опери “Коза-дереза”)²⁴. Тобто значна увага приділяється промоції української культури та розвитку українсько-турецьких зв’язків.

Загалом громадська діяльність української діаспори в Туреччині має два основні напрямки – репрезентація України та акції, спрямовані на її підтримку в умовах російської агресії. Починаючи з березня 2014 р., українці різних регіонів за підтримки Посольства України постійно проводять заходи на підтримку територіальної цілісності й суверенітету України та кримськотатарського народу, долучаються до відповідних ініціатив світового українства. Зокрема, українці Туреччини організовували і брали участь в акціях на підтримку 24 полонених українських моряків у листопаді 2018 р. та інших бранців Кремля²⁵. У 2019 році долучилися до акції “Об’єднані прапором”, проведеної у 28 країнах на всіх континентах з ініціативи закордонної української та кримськотатарської громад. Вони провели її в трьох великих містах Туреччини – Анталії, Стамбулі та Анкарі (координаторка – Олена Топчу)²⁶. Зазвичай участь у таких акціях беруть і кримчаки, що гуртуються навколо Кримськотатарського культурного центру, при якому діє Товариство українсько-турецької дружби²⁷.

Українські організації Туреччини надають дієву підтримку постраждалим від воєнних дій на Сході України. Це і волонтерська гуманітарна допомога, і влаштування відпочинку та реабілітації пораненим захисникам України і дітям загиблих. Прикладом може бути ініціатива голови “Середземноморського об’єднання українців” Наталії Караджи “Крила янголів”, у рамках якої сім’ї загиблих захисників України відпочивали в Анталії, проживаючи в родинних місцевих українців²⁸. Також, крім згаданого вище літнього табору для дітей учасників АТО/ООС у Самсуні, варто згадати і відкритий 15 жовтня 2018 р. в Мармарисі перший табір відпочинку для дітей закордонних українців та дітей з України, чий батьки загинули, боронячи Україну. Діаспора в Туреччині постійно проводить і волонтерські акції зі збору коштів для подарунків дітям в Україні.

Українські організації завжди надають підтримку громадянам України, які опинилися в біді на території Туреччини. Зокрема, “Чорноморська асоціація українців” разом із представниками Посольства України надавала допомогу українським морякам із затонулого 7 січня 2021 р. торговельного судна в Чорному морі біля берегів м. Самсуна²⁹.

Водночас більш широкою та активною є діяльність української діаспори в Туреччині в царині культурної дипломатії, спрямована на популяризацію української

культури та зміцнення українсько-турецьких відносин. Це не лише сприяє формуванню позитивного іміджу України, а й є засобом консолідації українців з різних регіонів та поглиблення співпраці з Посольством України, яке жваво підтримує такі ініціативи. Зокрема, українська діаспора спільно з Посольством України щороку організовують масштабні акції до Дня Незалежності України, долучаються до все-світніх українських флешмобів до Дня Соборності чи Дня вишиванки, Шевченківських днів тощо. Також щороку відбувається низка заходів зі вшанування пам'яті жертв Голодомору в Україні 1932–1933 рр., українці докладають чимало зусиль для поширення правдивої інформації про цю досі малознану в турецькому суспільстві і політикумі трагедію українського народу. Діаспора в різних куточках Туреччини та представники дипломатичного корпусу України щороку беруть участь у міжнародному флешмобі до Дня української писемності та мови і пишуть радіодиктанти національної єдності.

За підтримки Посольства України в Анкарі та різних регіонах Туреччини регулярно відбуваються культурні і мистецькі події. Серед них – виставка “50 винаходів, які Україна подарувала світові” в Анкарі (2016)³⁰ [Відкриття виставки... 2016] та перший фестиваль українського кіно “Без коріння немає насіння” в Анталії (2017)³¹, низка творчих вечорів артистів та письменників з України в різних регіонах Туреччини. Лише протягом одного 2017 року в співпраці з Посольством України діаспорою було реалізовано 16 культурно-іміджевих проєктів, спрямованих на популяризацію України й зміцнення українсько-турецьких зв'язків, а у 2018-му – аж 40³² [В Анкарі... 2018].

Внесок української діаспори у розвиток українсько-турецьких відносин доречно проілюструвати на прикладі діяльності Української культурної спілки в м. Кушадаси на Егейському узбережжі, зареєстрованої в березні 2018 року. Серед пріоритетних напрямків її роботи – створення позитивного іміджу України в Туреччині та налагодження співпраці Кушадаси з українським містом-побратимом Черкасами. Завдяки зусиллям спілки було реалізовано кілька цікавих спільних проєктів: започатковано співпрацю між турецькою школою в Кушадаси та черкаською гімназією № 9, організовано офіційний візит мера Кушадаси до Черкас на святкування Дня міста, проведено перший український фестиваль “УКР ФЕСТ Кушадаси 2019”, видано книгу “Перлини української кухні” з рецептами основних українських страв турецькою мовою³³. До слова, “гастрономічна дипломатія” як важливий складник культурної дипломатії є одним з найефективніших засобів ознайомлення турків з українською культурою. На це вказує більшість українців Туреччини. Тож вони часто використовують його, регулярно проводячи спеціальні заходи та проєкти. Зокрема, у березні 2021 р. “Асоціація солідарності Українська Аланія” започаткувала гастрономічний проєкт “Український борщик у турецькому горщику”, що має популяризувати традиційні та сучасні українські страви³⁴.

Отже, українська діаспора постає як надійний партнер українського посольства у сфері культурної дипломатії, сприяючи зміцненню відносин Туреччини та України, насамперед у сфері культури та освіти.

На окрему увагу заслуговують українські освітні заклади в Туреччині. На відміну від багатьох інших країн, розташованих на схід від України, тут є можливість вивчення української мови у вишах. Зокрема, у 2017 р. в Стамбульському університеті на кафедрі слов'янських мов з'явилася спеціальність “українська мова та література”, яку у 2019 році обрали понад 40 студентів (турків та етнічних українців)³⁵. У низці університетів Туреччини запроваджено факультативні курси української мови. У заснованому українською громадою Міжнародному лицейі імені Тараса Шевченка в Стамбулі навчаються не лише українці, а й діти представників інших національностей. Це – повноцінна цілоденна українська школа, що працює за

програмою Міжнародної української школи і видає атестат державного зразка. Велика увага приділяється вивченню української мови та літератури, історії України. За програмою МУШ працює й мережа українських суботніх шкіл, що покриває практично всю країну, і щороку відкривається кілька нових шкіл. Варто наголосити, що часто на їхній базі діють курси української мови як іноземної для турків. І навіть за карантинних обмежень 2020–2021 рр. вони продовжують роботу та набирають нові групи, як-от школа в Анкарі, де на початку квітня 2021 р. стартує онлайн-вивчення української мови як іноземної у групах рівня А1 та А2³⁶.

Ще один важливий напрямок роботи української діаспори – активна присутність і репрезентація себе та України в медіапросторі Туреччини, створення і розвиток власних інформаційних та комунікаційних ресурсів, що є прикметною рисою всіх активних діаспор на сучасному етапі. У Туреччині нині діють три сайти українських громад (“Українська родина” в Анталії, “Українська спілка” в Анкарі, “Чорноморська асоціація українців” у Самсуні), які постійно і професійно інформують про свої заходи, публікують інтерв’ю, тексти та відеоматеріали про життя українців у Туреччині³⁷. Одним із найвідоміших на сьогодні є інформаційний портал “Ukr-Ayna”, що висвітлює актуальні події в українській діаспорі, турецькому суспільстві, українсько-турецьких відносинах.

І це надзвичайно важливо, адже досі в Туреччині значна частина медіаконтенту про Україну створюється турецькими кореспондентами з Москви, які не знають ні української мови, ні специфіки української історії та поточної політичної ситуації. У турецькому суспільно-політичному дискурсі та історіографії досі переважають запозичені з російських джерел концепти і наративи. Це яскраво продемонструвало щойно репрезентоване спеціальне дослідження Українського інституту “Сприйняття України за кордоном”, де окремий аналітичний звіт присвячений Туреччині. З’ясувалося, що її громадяни, знаючи про незалежність України, досі не до кінця сприймають її як окрему країну та культуру. Водночас у них сформувалися певні стійкі асоціації з Україною – кримські татари, окупація Криму, поняття “боротьба”, яке має позитивне емоційне забарвлення і сприймається як боротьба за волю і справедливість. Із цим корелюється й інтерес турків до українського досвіду націє- та державотворення як предмета наукових студій [Габер, Воротнюк 2021]. Можемо припустити, що певну роль у цьому відіграє інформаційно-просвітницька діяльність української діаспори, спрямована на популяризацію України та привернення уваги до її боротьби за свій суверенітет. Зокрема, якщо до 2014 року в турецькому суспільстві залишалися стійкі стереотипи про спорідненість українців та росіян, то тепер ця думка змінилася і вони розрізняють ці народи, ставлення до України змінюється і стає більш позитивним³⁸.

Важливу роль у цьому відіграють і згадані двомовні українсько-турецькі інтернет-ресурси. Окрім того, більшість українських організацій інформує про свою діяльність у соціальних мережах, насамперед у Фейсбуку, де також динамічно розвиваються неформальні спільноти турецьких українців (“Українці в Стамбулі”, “Українська діаспора в Туреччині”, “Українці Анкари” тощо). У таких спільнотах відбувається активне спілкування на актуальні для діаспорян теми, проводяться флешмоби з читання української поезії, популяризації вишиванок та української кухні тощо. Завдяки цьому українська діаспора Туреччини сьогодні є однією з найкраще представлених в інформаційному просторі серед українських діаспор у світі.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що значна кількість українців, які опинилися в Туреччині протягом останніх десятиліть, стали не лише однією з найбільших за чисельністю українських етнічних груп на Сході, а й українською діаспорою, яка має мережу своїх культурних і громадських організацій, об’єднаних

єдиним координаційним центром, співпрацює з турецькою владою і представляє себе та свою батьківщину перед турецьким суспільством, розбудовує зв'язки з Україною.

Як і для більшості молодих українських діаспор на Сході, потужним поштовхом до згуртування й активізації української громади в Туреччині, її інституалізації стали події Революції Гідності та російська агресія проти України. Саме за останні кілька років українська громада в Туреччині досягла найвищих результатів за всю свою історію: самоорганізувалася, консолідувалася та трансформувалася в повноцінну діаспору; заявила про себе в Туреччині, на батьківщині та у світовій українській спільноті; разом з Посольством України активно працює над створенням позитивного іміджу України та приверненням уваги до російської агресії проти неї.

Поряд зі збереженням національної ідентичності та культури, забезпеченням етнокультурної спадкоємності поколінь, одним з головних завдань української діаспори в Туреччині наразі є підтримка Батьківщини. Не маючи інших засобів впливу на суспільну думку та політикум Туреччини, українські організації взяли на себе значну частину проведення культурної дипломатії, тісно співпрацюючи в цьому з Посольством України в Турецькій Республіці. Її інформаційно-популяризаційні акції та культурницька діяльність загалом сприяють зміцненню дружніх відносин між турецькою та українською націями, ознайомленню з українською культурою та здобуттю підтримки в умовах російської агресії.

¹ Див.: Юлія Білецька, голова Української спілки в Анкарі. Турки відходять від стереотипів: Україна для них – розвинена й модерна, окрема від РФ, країна // Укрінформ. 17.10.2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2559918-ulia-bilecka-golova-ukrainskoi-spilki-v-ankari.html> (дата звернення: 26.02.2021).

² Див.: Окіпнюк В., Козлов Д. Володимир Мурський – представник екзильного уряду УНР у Стамбулі // Історична правда. 17.09.2018. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2018/09/3/152846/> (дата звернення: 4.03.2021).

³ Встановлення точної кількості етнічних українців у Турецькій Республіці, які отримали турецьке громадянство, наразі неможливе, позаяк така статистика щодо громадян не ведеться задля забезпечення єдності турецької нації й унеможливленню розвитку етнічної самосвідомості й самоорганізації представників етнічних меншин.

⁴ Див.: Стала відома кількість українців у Туреччині – дані Міграційної служби // Ukr-Ayna.com. 26.07.2020. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/stala-vidoma-kilkist-ukrainciv-uturechchini-dani-migracijnoi-sluzhbi/> (дата звернення: 26.02.2021).

⁵ Див.: Стала відома кількість українців у Туреччині – дані Міграційної служби // Ukr-Ayna.com: 26.07.2020. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/stala-vidoma-kilkist-ukrainciv-uturechchini-dani-migracijnoi-sluzhbi/> (дата звернення: 26.02.2021).

⁶ Див.: Bilgehail Zeynep. Türkiye'deki Ukraynalılar... Seviyor, geliyor dernekleşiyorlar // Hurriyet. 29.01.2019. URL: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/seviyor-geliyor-dernekleşiyorlar-41097958> (дата звернення: 28.02.2021).

⁷ Інтерв'ю з Вітою Михайловою, головою ГО “Українська родина” (Анталія, Туреччина). 15.03.2021. Архів авторки.

⁸ Див.: Литовченко Л. Українці у світі: українська громада в Туреччині // Радіо Свобода. 10.06.2005. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/931323.html/> (дата звернення: 2.03.2021).

⁹ Див.: Українське культурне товариство // Ukr-Ayna.com. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/diaspora/kulturni-tovaristvo/ukrainske-kulturne-tovaristvo/> (дата звернення: 2.03.2021).

¹⁰ Див.: Юлія Білецька, голова Української спілки в Анкарі. Турки відходять від стереотипів: Україна для них – розвинена й модерна, окрема від РФ, країна // Укрінформ. 17.10.2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2559918-ulia-bilecka-golova-ukrainskoi-spilki-v-ankari.html> (дата звернення: 26.02.2021).

¹¹ Там само.

¹² Див.: Українська спілка в Анкарі // Ukr-Ayna.com. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/ukrainska-spilka/pro-spilku/> (дата звернення: 26.02.2021).

¹³ Див.: Єдиний у Туреччині український танцювальний ансамбль “Квіти України” // Ukr-Ayna.com. 18.07.2020. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/iedinij-u-turechchini-ukrainskij-tancjuvalnij-ansambl-kviti-ukraini/> (дата звернення: 28.02.2021).

¹⁴ Див.: Про спілку // Ukr-Ayna.com. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/ukrainska-spilka/pro-spilku/> (дата звернення: 27.02.2021).

¹⁵ Див.: Башер В. Інтерв’ю з Людмилою Шимко для порталу Укр-Айна // Ukr-Ayna.com. 25.05.2018. URL: <https://ukr-karadeniz.com/post/ntervyu-z-lyudmiloyu-shimko-dlya-portalu-ukr-ayna>; Башер В. У Самсуні знову функціонуватимуть курси української мови // Ukr-Ayna.com. 15.01.2020. URL: <https://ukr-karadeniz.com/post/u-samsun-znovu-funktsonuvatimut-kursi-ukrainskoi-movi> (дата звернення: 28.02.2021).

¹⁶ Інтерв’ю з Людмилою Шимко, головою “Чорноморської асоціації українців” (м. Самсун, Туреччина). 10.03.2021. Архів авторки.

¹⁷ Див.: Башер В. Інтерв’ю із Діаною Осипенко, головою новоствореної ГО “Організація українців в Егейському регіоні” // Ukr-Ayna.com. 23.06.2020. URL: <https://ukr-karadeniz.com/post/ntervyu-z-danoju-osipenkoju-golovoju-novostvorenoi-go-organzatsiya-ukrainsv-v-egeyskomu-region> (дата звернення: 4.03.2021).

¹⁸ Див.: Костюк Б. Події в Україні стали поштовхом до об’єднання українців у Туреччині – Олена Топчу // Радіо Свобода. 21.10.2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/obyednannya-ukrayintsiv-u-nimechchini/29552512.html> (21.03.2021).

¹⁹ Див.: Українці Бодрума // Ukr-Ayna.com. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/diaspora/kulturni-tovaristva/ukrainci-bodruma/> (дата звернення: 6.03.2021).

²⁰ Див.: Товариства української культури на території Туреччини // Ukr-Ayna.com. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/diaspora/kulturni-tovaristva/> (дата звернення: 1.03.2021).

²¹ Див.: Про громаду // Сайт ГО “Українська родина”. URL: <http://www.ukraile.com/yak-do-nas-priyednatis> (дата звернення: 28.02.2021)

²² Див.: У Туреччині відкрили барельєф Тараса Шевченка // Громадське радіо. 4.07.2020. URL: <https://hromadske.radio/news/2020/07/04/u-stolytsi-turtsii-vidkryly-barel-ief-tarasa-shevchenka> (дата звернення: 1.03.2021); Шафак К. В турецькій Анталії відкрили барельєф Тарасу Шевченку // Ukr-Ayna.com. 5.07.2020. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/v-tureckij-antali-vidkrili-barelief-tarasu-shevchenku/> (дата звернення: 4.03.2021).

²³ Інтерв’ю з Вітоєю Михайловою, головою ГО “Українська родина” (Анталія, Туреччина). 15.03.2021. Архів авторки.

²⁴ Інтерв’ю з Олесею Мерджан, головою “Українського культурно-мистецького об’єднання” (м. Анталія, Туреччина). 17.03.21. Архів авторки.

²⁵ Див.: Громада провела акцію на підтримку полонених українських моряків // Сайт ГО “Українська родина”. 8.12.2018. URL: <http://www.ukraile.com/archives/6364> (дата звернення: 20.03.2021).

²⁶ Див.: Шафак К. В Анкарі пройшла акція “Об’єднані прапором – #LiberateCrimea” // Ukr-Ayna.com. 23.06.2019. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/v-ankari-projshla-aktsiya-obyednani-praporom-liberatecrimea/> (дата звернення: 6.03.2021).

²⁷ Див.: Юлія Білецька, голова Української спілки в Анкарі. Турки відходять від стереотипів: Україна для них – розвинена й модерна, окрема від РФ, країна // Укрінформ. 17.10.2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2559918-ulia-bilecka-golova-ukrainskoi-spilki-v-ankari.html> (дата звернення: 26.02.2021).

²⁸ Див.: На півдні Туреччини проживає близько 12 тисячі українців, діє 5 спілок та 2 школи – консул // Укрінформ. 21.07.2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3067121-na-pivdni-tureccini-prozivaє-blizko-12-tisaci-ukrainsiv-die-5-spilok-ta-2-skoli-konsul.html> (дата звернення: 15.03.2021).

²⁹ Див.: Моряки із затонулого біля Самсуна судна подякували за допомогу діаспорянам // Karadeniz Ukraynalilar Derneği. 16.01.2021. URL: <https://ukr-karadeniz.com/post/moryaki-z-zatonulogo-blya-samsuna-sudna-podyakovali-za-dopomogu-diasporjanam> (дата звернення: 8.03.2021).

³⁰ Див.: Відкриття виставки “50 винаходів, що Україна подарувала світу”. 28 жовтня 2016 // Сайт МЗС України. URL: <https://turkey.mfa.gov.ua/events/6319-vidkrittya-vistavki-50-vinahodiv-shho-ukrajina-podaruvava-svitu> (дата звернення: 26.03.2021).

³¹ Див.: Башер В. В Туреччині відбувся перший фестиваль українського кіно // Ukr-Ayna.com. 12.12.2017. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/v-turechchini-vidbuvsia-pershii-festival/> (дата звернення: 16.03.2021).

³² Див.: Третє засідання Координаційної ради українських громад Турецької Республіки // Ukr-Ayna.com. 24.01.2019. URL: <http://www.ukraile.com/archives/6514> (дата звернення: 22.03.2021).

³³ Див.: Українська культурна спілка Кушадаси / Kuşadası Ukrayna Kültür Derneği // Facebook. 9.03.2021. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=2917189838505780&id=2075095552715217 (дата звернення: 16.03.2021).

³⁴ Див.: У Туреччині започаткували проєкт, що знайомить іноземців з українською кухнею // Укрінформ. 11.03.2021. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3206307-u-turecchini-zapocatkuvali-proekt-so-znajomit-inozemciv-z-ukrainskou-kuhneu.html?fbclid=IwAR3U254NOrlUCMd3-YLlhkJRIfu6uU_etNx6HрB43U-RvejQbzlfJEhrRE (дата звернення: 14.03.2021).

³⁵ Див.: Будник Ольга. Викладач Стамбульського університету Ірина Дрига: “Важливо боротися за іноземного студента” // TurkraineNews. 31.01.2019. URL: <https://turkraiinews.com.ua/vikladach-stambul'skogo-universitetu-irina-driga-vazhливо-borotisya-za-inozemnogo-studenta/> (дата звернення: 4.03.2021).

³⁶ Див.: В Анкарі оголосили набір у групи вивчення української мови для іноземців // Укрінформ. 10.03.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3208205-v-ankari-ogolosili-nabir-v-grupi-vivcenna-ukrainskoi-movi-dla-inozemciv.html> (дата звернення: 20.03.2021).

³⁷ Див.: Сайт ГО “Українська родина” в Анталії. URL: <http://www.ukraile.com>; Сайт ГО “Чорноморська асоціація українців” у м. Самсун. URL: <https://ukr-karadeniz.com>; Сайт “Української спілки” в Анкарі. URL: <https://www.ukr-ayna.com> (дата звернення: 15.03.2021).

³⁸ Див.: Юлія Білецька, голова Української спілки в Анкарі. Турки відходять від стереотипів: Україна для них – розвинена й модерна, окрема від РФ, країна // Укрінформ. 17.10.2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2559918-ulia-bilecka-golova-ukrainskoi-spilki-v-ankari.html> (дата звернення: 26.02.2021).

ЛІТЕРАТУРА

Бачинська О. А. Задунайська Січ // **Енциклопедія історії України**: Т. 3: Е–Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ, 2005. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Zadunayska_sich (дата звернення: 27.03.2021).

Габер Є., Воронюк М. Аналітичний звіт. Сприйняття України за кордоном. Туреччина // **Український інститут**. 2021. URL: <https://ui.org.ua/ukraine-abroad-research> (дата звернення: 28.03.2021).

В Анкарі відбулося засідання Координаційної ради українських громад при Посольстві // **Сайт МЗС України**. 20.01.2018. URL: <https://turkey.mfa.gov.ua/news/62492-v-ankari-vidbulosya-zasidannya-koordinacijnoji-radi-ukrajinsykih-gromad-pri-posolystvi> (дата звернення: 20.03.2021).

Відкриття виставки “50 винаходів, що Україна подарувала світу” // **Сайт МЗС України**. 28.10.2016. URL: <https://turkey.mfa.gov.ua/events/6319-vidkrittya-vistavki-50-vinahodiv-shho-ukrajina-podaruvava-svitu> (дата звернення: 26.03.2021).

Євтух В. Б. Українська діаспора // **Енциклопедія історії України: Україна–Українці**. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ, 2019. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=2.22> (дата звернення: 15.03.2021).

Піскул В. Українська еміграція в Туреччині (20-ті роки ХХ ст.) // **Україна – Туреччина: минуле, сучасне та майбутнє**. Збірник наукових праць / Упоряд. Ф. Туранли. Київ, 2004.

Створення Координаційної ради українських громад при Посольстві України в Турецькій Республіці – важливий крок до консолідації українців // **Сайт МЗС України**. 9.04.2017. URL: <https://turkey.mfa.gov.ua/news/56267-stvorennja-koordinacijnoji-radi-ukrajinsykih-gromad-pri-posolystvi-ukrajini-v-turecykij-respublici-vazhlivij-krok-do-konsolidaciji-ukrajinciv> (дата звернення: 11.03.2021).

Українська громада в Туреччині // **Сайт МЗС України**. 26.08.2012. URL: <https://turkey.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/570-ukrajinci-u-turechchini> (дата звернення: 7.03.2021).

REFERENCES

Bachyns'ka O. A. (2005), "Zadunays'ka Sich", in V. A. Smoliy (ed.), *Entsyklopediya istoriyi Ukrainy*, Vol. 3: E–Y, Kyiv, available at: www.history.org.ua/?termin=Zadunayska_sich (accessed March 27, 2021). (In Ukrainian).

Haber Ye. and Vorotnyuk M. (2021), *Analitichnyy zvit. Spryynyattya Ukrainy za kordonom. Turechchyna*, available at: <https://ui.org.ua/ukraine-abroad-research> (accessed March 28, 2021). (In Ukrainian).

"V Ankari vidbulosya zasidannya Koordynatsiynoyi rady ukrayins'kykh hromad pry Posol'stvi" (2018), in *MZS Ukrainy*, January 20, available at: <https://turkey.mfa.gov.ua/news/62492-v-ankari-vidbulosya-zasidannya-koordinacijnoji-radi-ukrajinsykih-gromad-pri-posolystvi> (accessed March 20, 2021). (In Ukrainian).

"Vidkryttya vystavky '50 vynakhodiv, shcho Ukrainyina podaruvala svitu'" (2016), in *MZS Ukrainy*, October 28, available at: <https://turkey.mfa.gov.ua/events/6319-vidkryttya-vistavki-50-vinahodiv-shho-ukrajina-podaruvala-svitu> (accessed March 26, 2021). (In Ukrainian).

Yevtukh V. B. (2019), "Ukrayins'ka diaspora", in V. A. Smoliy (ed.), *Entsyklopediya istoriyi Ukrainy: Ukrainyina–Ukrayintsi*, Book 2. Kyiv, available at: www.history.org.ua/?termin=2.22 (accessed March 15, 2021). (In Ukrainian).

Piskun V. (2004), "Ukrayins'ka emihratsiya v Turechchyni (20-ti roky XX st.)", in F. Turanly (ed.), *Ukrayina – Turechchyna: mynule, suchasne ta maybutnye. Zbirnyk naukovykh prats'*, Kyiv, pp. 226–227. (In Ukrainian).

"Stvorennya Koordynatsiynoyi rady ukrayins'kykh hromad pry Posol'stvi Ukrainy v Turets'kiy Respublitsi – vazhlyvyi krok do konsolidatsiyi ukrayintsi" (2017), in *MZS Ukrainy*, April 9, available at: <https://turkey.mfa.gov.ua/news/56267-stvorennya-koordinacijnoji-radi-ukrajinsykih-gromad-pri-posolystvi-ukrajini-v-turecykij-respublici-vazhlyvij-krok-do-konsolidacij-ukrajinciv> (accessed March 11, 2021). (In Ukrainian).

"Ukrayins'ka hromada v Turechchyni" (2012), in *MZS Ukrainy*, August 26, available at: <https://turkey.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/570-ukrajinci-u-turechchini> (accessed March 7, 2021). (In Ukrainian).

O. O. Сухобокова

Українська громада в Туреччині: від національної спільноти до діаспори

Попри постійний інтерес істориків до українсько-турецьких відносин у минулому та на сучасному етапі, питання формування та діяльності української діаспори в цій країні досі не стало предметом окремого дослідження. Водночас тема досить актуальна як з погляду розвитку двосторонніх відносин України та Туреччини, зокрема культурної дипломатії, так і в контексті діаспорознавства.

Сучасну українську громаду в Туреччині становлять переважно іммігранти з уже незалежної України, наразі там проживає понад 30–35 тисяч вихідців з України. Це – одна з найчисленніших українських національних меншин у країнах Сходу, а також одна з найкраще організованих.

Метою цієї розвідки є огляд процесу консолідації українців у Туреччині та трансформації української етнічної спільноти в українську діаспору як організовану громаду, що створила розгалужену мережу осередків та центральний координаційний орган, має спільні завдання, забезпечує культурну спадкоємність поколінь, взаємодіє з історичною Батьківщиною, представляє її перед суспільством та владою країни проживання.

До розгляду залучено матеріали українських та турецьких ЗМІ, інтернет-джерела, зокрема сайти та фейсбук-сторінки українських організацій у Туреччині, Посольства України в Турецькій Республіці. Під час підготовки статті було взято спеціальні інтерв'ю в трьох голів українських організацій у Туреччині – очільниці одного з перших та найбільших українських осередків у цій країні ГО "Українська родина" Віти Михайлової, лідерки однієї з молодих громад "Чорноморська асоціація українців" Людмили Шимко та засновниці "Українського культурно-мистецького об'єднання" Олеси Мерджан. Це дало змогу на конкретних прикладах простежити особливості створення та діяльності українських культурних і громадських організацій у Туреччині.

У результаті цього дослідження визначено основні етапи та обставини становлення української діаспори в Туреччині, специфіку її діяльності, співпраці українських осередків

один з одним, взаємодії з Посольством України та Україною. Авторка доходить висновку, що, зважаючи на особливості української громади в Туреччині, головну роль у її об'єднанні відіграло прагнення зберегти і передати своїм дітям українську мову, культуру, традиції, ознайомити з ними турецьке суспільство. Певним каталізатором інституалізації української діаспори, активізації її громадської діяльності на підтримку України стали події на Батьківщині, пов'язані з Революцією Гідності та російською збройною агресією проти неї. Також важливу роль відіграє всебічне сприяння Посольства України в консолідації української громади та організаційному розвитку. Враховуючи спрямування та сукупність напрямків діяльності українських організацій у Туреччині, можна говорити про українську діаспору як українське культурне лобі в цій країні, один з найважливіших інструментів культурної дипломатії, покликаної популяризувати Україну, формувати її позитивний імідж та зміцнювати двосторонні українсько-турецькі відносини.

Ключові слова: культурна дипломатія, Туреччина, Україна, українська діаспора, українці в Туреччині

Стаття надійшла до редакції 30.03.2021